Nógrádi Gábor

Holnaptól nem a Gorkij utcában lakom

Úgy néz ki, én sem kaphatok majd utca-névtáblát

Még nem tudom, milyen címre hozza a postás a leveleimet, de nem a Maxim Gorkij utcába fogja hozni, az biztos, úgyhogy ne ide címezzétek, barátaim.

„Közterület nem viselheti olyan személy nevét – írja a Helyi Harsona –, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerekhez köthető."

Maxim Gorkij *köthető*.

Ugyan folyamatos vitában volt Leninnel, szemtől szembe bírálta, majd Sztálinnal is összetűzött a nyomorgó nép miatt, időnként hosszabb időre külföldre menekült előlük, ahol jól élhetett volna, hiszen akkor már világhírű volt (ma is az!), de tény: a hiú, beteg öregember elvállalta a Szovjet Írószövetség első elnökének szerepét. Közben igyekezett az NKVD karmaiból kimenekíteni, akit lehetett, támogatta a fiatal szerzőket, köztük leginkább Babelt (akit talán ezért gyilkoltatott meg a Generalissimus később), aztán gyorsan meghalt. A források szerint valószínű Sztálin megölette, mert tiltakozása jeléül ismét külföldre akart távozni.

Hatvannyolc éves volt. Mint én most. És úgy néz ki, én sem kaphatok majd utcanévtáblát. Életem *a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerekhez köthető*. Csapattitkár voltam a II. számú nyíregyházi általános iskola úttörőcsapatában, majd egy évig KISZ-titkár tizenöt évesen. Majd újságíró Kádár alatt öncenzúrával… Lemoshatatlan bűnök, nemde? Tudja ezt a kormánypárt is hisz képviselői között számos volt KISZ-titkár és MSZMP-tag van. (Én barom, hányszor hívtak a pártba anno – szegény Major Ottó! –, de én inkább laktam az alagsori- meg pincelakásban, mert undorodtam tőlük is. Megérdemeltem! Ma EP-képviselő lehetnék.)

Persze, ha jól meggondolom, igen kevés író marad a XX. században, akit nem lehet összefüggésbe hozni egyik vagy másik önkényuralmi rendszerrel. Talán egy kezemen meg tudom számolni azokat, akik nem csukták be a fél szemüket a fasizmus alatt a zsidótörvények következményeit látva, vagy mind a két szemüket Rákosi idején. Ennek ellenére utcák, iskolák, könyvtárak viselik a – többé vagy kevésbé aktív – szellemi kollaboránsok nevét. Egyébként felőlem nyugodtan viseljék, ha alkotásaik azt megérdemlik. Az ember esendő, és régen állítom: politikailag idióta író is lehet zseniális. (Példának ott van Hamsun, Pound, Céline, hogy a magyarokat kegyeleti okokból ne soroljam.) Egyetértek Kövér László, az

Országgyűlés elnökének bölcs szavaival: a Nyirő-temetés kapcsán három éve rendezett marosvásárhelyi sajtótájékoztatóján célszerűnek tartotta Nyirő József politikai és írói munkásságának a szétválasztását. Vagy talán, amit Nyirőnél lehet, Gorkijnál nem lehet? Akkor sem, ha Nyirő politikai magatartásához képest Gorkij a vértanúhalált halt Szent Sebestyén volt nyilakkal a testében?

Miért érzem úgy, hogy ez a debilitás precox, amit a Gorkij utcanevek megváltoztatása is jelez, nagyon hasonlít ahhoz a kezdeti elhülyülési szakaszhoz, ami a szélsőbal vagy a szélsőjobb diktatúrájának kialakulását felvezette a XX. században? Miért érzem úgy, hogy ez a provokáció csak a mérőón szerepét tölti be: meddig lehet ismét infantilisnak tekinteni, hülyére venni az embereket? Mért érzem úgy, hogy ha ezt a sunyi belehugyozást az értékek világába szó nélkül elfogadom, akkor a következő masszásító dögönyözéseket már könnyebben elviselem majd?

Úgyhogy nem fogadom el.

Kedves barátaim és nem barátaim, mégiscsak úgy döntöttem, nyugodtan küldjétek a nekem szóló leveleket továbbra is a Gorkij utcai címemre. Lehet, hogy a utcatáblán Wass Albert vagy Nyirő József neve áll majd (őket nem érinti az MTA életértékelő szakvéleménye), de el fog jutni hozzám a küldemény. A postásunk értelmes fiú, tudja, hogy percemberkék jönnek, percemberkék mennek, de addig nincs gond, amíg gondosan becsomagolod, és szárazon tartod a régi utcanévtáblákat.